Bijlage 1 behorende bij brief B 07 Referendumkamer Leiden over Evaluatie referenduminitiatief over het Initiatiefvoorstel 'Terugdraaien van het parkeerbeleid' d.d. 02-03-26

Evaluatie referenduminitiatief over het Initiatiefvoorstel ‘Terugdraaien van het parkeerbeleid’

Inleiding
Op 6 januari 2026 ontving de Referendumkamer Leiden een bericht van drie inwoners waarin zij aangaven een referendumverzoek in te willen dienen. Het onderwerp van het referendum was het initiatiefvoorstel ‘Terugdraaien van het parkeerbeleid’ zoals opgenomen in raadsvoorstel RV 25.0093.
Hiermee startte een referendumproces. Dit proces is op 23 januari 2026 beëindigd doordat het presidium heeft geconcludeerd dat het raadsvoorstel niet in aanmerking komt voor verdere behandeling en daarmee de behandeling stopt. Die conclusie is gebaseerd op het feit dat op 22 januari de raadscommissie Leefbaarheid en Bereikbaarheid heeft bepaald – volgens het Reglement van Orde, artikel 43 vijfde lid – dat het voorstel niet op een gewogen meerderheid zou kunnen rekenen in de raad, dat het niet vrijgegeven kan worden voor inspraak en daarom verdere behandeling van het voorstel stopt.

In de Referendumverordening, artikel 5, eerste lid onder b, punt 5, is bepaald dat de Referendumkamer ook een evaluatie uitbrengt van verzoeken die niet tot een referendum hebben geleid. De Referendumkamer heeft het referendumproces geëvalueerd en ziet op drie punten verbetermogelijkheden. Deze lichten wij hieronder toe. In de bijlage is een chronologisch overzicht van het referendumproces opgenomen.

Een initiatiefvoorstel van een raadslid in relatie tot de referendumverordening
Een regulier referendumproces start met een raadsvoorstel van het college dat op de agenda van de raad wordt geplaatst. Op dat moment is het mogelijk voor een burger om een referendumverzoek in te dienen. Doorgaans wordt een raadsvoorstel eerst besproken in een raadscommissie. Hier wordt voor inwoners duidelijk hoe verschillende fracties over het raadsvoorstel denken of het voorstel mogelijk nog wordt aangepast met amendementen en of er een meerderheid in de raad is. Als inwoners, bij een verwachte meerderheid in de raad, van mening zijn dat het voorstel niet op voldoende draagvlak in de hele gemeente kan rekenen kunnen zij een week voor de raadsvergadering een inleidend referendumverzoek indienen tezamen met de benodigde ondersteuningsverklaringen. De fase van het inleidend verzoek is kort en is bedoeld om twee vragen te beantwoorden. Allereerst of het een onderwerp betreft waarover een referendum gehouden kan worden. Daarnaast of er enige mate van draagvlak is onder inwoners voor het referendum. Als beide vragen positief beantwoord worden, start de fase van het definitieve verzoek. Deze fase is langer, zes weken, en onderzoekt of er voldoende draagvlak onder inwoners is voor het referenduminstrument.

Een initiatiefvoorstel van een raadslid volgt een andere weg. Elk raadslid kan een initiatiefvoorstel schriftelijk bij het presidium indienen. Het presidium plaatst het voorstel op de lijst ingekomen stukken van de eerstvolgende raadsvergadering met een behandeladvies. Het behandeladvies geeft aan wanneer vanuit het college eventuele schriftelijke wensen en bedenkingen met

betrekking tot het voorstel ter kennis van de raad worden gebracht en wanneer en in welke commissie het initiatief wordt behandeld. Als een initiatiefvoorstel inspraakplichtig is volgens de Participatie- en inspraakverordening worden in het behandeladvies drie momenten voor commissiebehandeling opgenomen: Bij eerste commissiebehandeling komt de vraag aan de orde of een voorstel op een meerderheid in de raad zou kunnen rekenen en dus kan worden vrijgegeven voor inspraak. Als er een inspraakprocedure plaatsvindt, beslist de initiatiefnemer na deze procedure of het initiatiefvoorstel aangepast wordt. Daarna wordt in een tweede commissievergadering gelegenheid gegeven tot inspreken; in de derde commissievergadering vindt dan het inhoudelijk debat plaats ter voorbereiding op agendering en besluitvorming in de raad.

Het Initiatiefvoorstel ‘Terugdraaien van het parkeerbeleid’ is op 31 oktober 2025 ingediend. Het college heeft op 7 januari 2026 op het voorstel gereageerd. Het behandelvoorstel was om dit voorstel op 22 januari in de commissie Leefbaarheid en Bereikbaarheid te bespreken waarbij de commissie moest bepalen of het voorstel op een meerderheid in de raad zou kunnen rekenen. Na instemming zou het voorstel voor inspraak kunnen worden vrijgegeven. De tweede agendering in de commissie was gepland op 21 mei voor het horen van insprekers en de derde agendering voor inhoudelijke bespreking op 11 juni. Daarna had de bespreking in de plenaire vergadering van de raad van 18 juni kunnen volgen. Nadat op de commissievergadering van 22 januari was gebleken dat er geen (gewogen) meerderheid was voor verdere (inhoudelijke) behandeling van het initiatiefvoorstel kwam het referendumproces echter ten einde.

De Referendumkamer merkt op dat als in de commissievergadering van 22 januari er wel een raadsmeerderheid was geweest zij daarna aan de initiatiefnemers van het referendum de ondersteuningsformulieren had verstrekt. Dit houdt in dat de initiatiefnemers in plaats van de gebruikelijke één of twee weken ruim vier maanden de tijd zouden hebben om ondersteuningsverklaringen voor het inleidend verzoek op te halen. Dit vormt niet direct een probleem. De fase van het definitieve verzoek volgt daarna en is in de Referendumverordening wel duidelijk in tijd afgebakend, te weten zes weken.
Wel vraagt de Referendumkamer zich af of het gewenst is dat terwijl een inspraakprocedure loopt, er ook ondersteuningsverklaringen verzameld worden voor een referendum. Wij geven de raad in overweging om dit aan te passen in de Referendumverordening. Bij een inspraakplichtig initiatiefvoorstel moet eerst de inspraakprocedure plaatsvinden. Eventuele aanpassingen als gevolg van de inspraak worden door de initiatiefnemer verwerkt in een definitief initiatiefvoorstel. Dit voorstel wordt aan de commissie en raad aangeboden. Over dit definitieve initiatiefvoorstel kan een referendumproces worden gestart. Mocht dit gewenst zijn kan de Referendumkamer met een voorstel komen om de Referendumverordening op dit punt aan te passen.

Aanbeveling 1:
Pas de Referendumverordening aan zodat, bij een inleidend verzoek voor een referendum bij een inspraak plichtig initiatiefvoorstel van een raadslid, het verzoek pas kan worden behandeld op basis van het definitieve initiatiefvoorstel dat na verwerking van de inspraak aan de commissie en raad wordt aangeboden.

Elektronisch indienen aanvraag
De Referendumverordening geeft aan dat in de fase van het inleidende verzoek de benodigde ondersteuningsverklaringen voor het aanvragen van een referendum op papieren formulieren dienen te worden ingeleverd. In de fase van het definitieve verzoek is het ook mogelijk de ondersteuning op elektronische wijze in te dienen met gebruikmaking van DigiD. Aanleiding voor dit verschil in werkwijze is dat een inleidend verzoek tot het houden van een referendum op elk moment kan worden aangevraagd en dat de termijn waarop de aanvraag plus ondersteuningsverklaringen moet worden ingediend kort is. Mogelijk kan op zo'n korte termijn geen elektronisch formulier voor de ondersteuningsverklaringen beschikbaar worden gesteld. Dit geldt niet voor de fase van het definitieve verzoek omdat deze later start en er daarmee tijd is de elektronische indiening voor te bereiden.

Op 1 januari 2026 is de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) in werking getreden. Dit houdt in dat inwoners het recht hebben om voor formele berichten aan de gemeente de elektronische weg te kiezen. Een inleidend verzoek is een aanvraag om een referendum te mogen houden. Het antwoord op deze aanvraag is een besluit van de raad dat open staat voor bezwaar en beroep, het is daarmee een formeel bericht.

De Referendumkamer is van oordeel dat de Wmebv de bepaling over het op papier inleveren van een inleidend verzoek in de Referendumverordening overrulet. Bij een toekomstige wijziging van de Referendumverordening is het goed om artikel 9, eerste lid op dit punt aan te passen conform artikel 10, eerste lid.

Bij het referenduminitiatief van 6 januari jl. bleek dat zowel de ambtelijke organisatie als de Referendumkamer de implicaties van de Wmebv voor het inleidend referendumverzoek nog niet hadden verwerkt in procedures en digitale formulieren. Dit wordt zo snel mogelijk opgepakt. Ook de informatie over het referendum op de website van de gemeenteraad wordt op dit punt aangepast.

Aanbeveling 2:
Pas de Referendumverordening artikel 9, eerste lid aan (conform artikel 10, eerste lid). Zodat duidelijk is, dat ook in de fase van het inleidend verzoek voor de elektronische weg gekozen kan worden.

Aantal leden Referendumkamer
De Referendumverordening geeft aan dat de Referendumkamer uit minimaal drie en maximaal vijf leden bestaat. Voor de besluitvorming is een quorum van drie leden nodig. Op dit moment telt de Referendumkamer vier leden.
Bij dit referendumverzoek heeft één lid van de Referendumkamer niet deelgenomen aan de beraadslaging en advisering om de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. De Referendumkamer constateert dat het wenselijk is dat de raad een vijfde lid benoemt. Een Referendumkamer met vier leden is kwetsbaar in het geval een van de leden, om welke reden dan ook, enige tijd afwezig is. Dit referendumproces heeft maar enkele weken geduurd waardoor

zich geen problemen met betrekking tot het quorum hebben voorgedaan. In het geval het referendumverzoek wel tot een referendum zou hebben geleid, een proces van enkele maanden, was dit wellicht anders geweest.
De termijn van de huidige leden van de referendumkamer loopt tot komend najaar. Voor het zomerreces zullen de huidige leden aangeven of zij in aanmerking wensen te komen voor herbenoeming. Het werven van een vijfde of eventueel meerdere leden kan dan samenlopen.

Aanbeveling 3:
De Referendumkamer verzoekt de raad de procedure voor de benoeming van een vijfde lid te starten.

Referendumkamer Leiden
2 maart 2026

Bijlage: Chronologische overzicht

6 jan 2026	Drie initiatiefnemers geven aan een referendum te willen houden over het Initiatiefvoorstel ‘Terugdraaien van het parkeerbeleid’. Zij vragen de Referendumkamer de formulieren voor de ondersteuningsverklaringen te verstrekken.
7 jan 2026	De raad, de commissie Leefbaarheid en Bereikbaarheid en het college worden geïnformeerd over het verzoek.
16 jan 2026	Brief aan de raad van de voorzitter van de Referendumkamer, de heer Van Holsteijn. Hij neemt niet deel aan de beraadslaging en advisering van dit referendumtraject. De Referendumkamer heeft een (waarnemend) voorzitter benoemd.
16 jan 2026	Brief van de Referendumkamer aan de drie initiatiefnemers. Het eventueel verstrekken van het aanvraagformulier voor het referendumverzoek en de daarbij behorende formulieren voor de ondersteuningsverklaringen kan pas plaatvinden na de vergadering van de raadscommissie Leefbaarheid en Bereikbaarheid van 22 januari 2026.
22 jan 2026	De raadscommissie Leefbaarheid en Bereikbaarheid bepaalt dat het voorstel niet op een gewogen meerderheid zou kunnen rekenen in de raad, dat het niet vrijgegeven kan worden voor inspraak en daarom verdere behandeling van het voorstel stopt.
23 januari 2026	Het presidium concludeert dat het raadsvoorstel niet in aanmerking komt voor verdere behandeling en daarmee de behandeling stopt.
26 jan 2026	Brief van de Referendumkamer aan de initiatiefnemers dat er geen referenduminitiatief gestart kan worden omdat het Initiatiefvoorstel ‘Terugdraaien van het parkeerbeleid’ niet geagendeerd wordt voor plenaire behandeling en besluitvorming in de raad. Hiermee ontbreekt de grondslag voor het starten van een referenduminitiatief.